

HELAK EDİCİ ALIŞKANLIKLAR

الْمُهْلِكَاتُ ثَلَاثٌ: إِعْجَابُ الْمَرْءِ بِنَفْسِهِ وَشُحُّ
مُطَاعٍ وَهَوًى مُتَّبَعٌ

el-mühlikâtü selâsün: l'câbu'l-mer'i bi-nefsihi ve şuhhun mutâ'un ve heven müttebe'un.

Onun için saklanan parada hayır olmaz. Para ancak Allah yollarına vereyim diyerekten Allah için saklanır ki yeri geldi miydi aktarıverir. Onun için tehlikenin en büyüğü *şuhhun mutâ'*, vermemek.

Evvela insan kendi nefsimizi cemiyete uygun bir şekilde beslemesi giyinmesi şarttır. Cemiyetin haline göre giyinmeyip de pejmürde giyinen insanların, vakti olup da pejmürde giyinen insanların şهادeti de makbul değildir. Hâkim şهادete çağırırsa, “Bu adamın bu kıyafeti ne! Çık buradan!” der.

Niçin?

“Sen vakitli bir adamsın, sana böyle [elbise giymek yakışmaz.] pejmürde elbise fukaraya ait, sen fukara bir adam değilsin ki, niçin giyinmedin? Demek sen bahîl bir adamsın, senin şهادetin kabul değil, çık dışarıya!” der.

Mesela zengin bir insan sepetini omzuna almış evine götürüyor, bunun da şehadeti makbul değildir. Çünkü vereceksin bir fukaraya on kuruş, götüreceksin senin evine o. Sen o on kuruşu kıskanıyorsun kendin götürüyorsun o yükü. Binâenaleyh bu kıskanma cimrilikten ileri geliyor ki onun da şehadeti makbul değildir, hâkim onu da kovar huzurundan. Eğer davacı, “Efen- dim, bu böyledir!” dedi miydi hâkim, “Çık dışarı!” der.

Onun için cimrilik katiyen makbul değildir: *Şuhhun mutâ’*.

Ve heven müttebe’un. “[Helak edici şey-lerden] birisi de nefs-i hevâsına uymaktır.” Nefs-i hevâsına uymak!

Şimdiki, tabirde kusurumuza bakmazsanız, yaz mevsimlerinde bu deniz kıyılarına akış, *nefs-i mutâd*ır. Nefsine uymuş, arzusuna tâbi olmuş, orada günahlara boyanmak için gider. Cemaatten mahrumdur, cumadan mahrumdur, vaaz u nasihatten de mahrumdur. Bu yeter za-ten ona. Bu memlekette insanları sayacak ol- sak bu sayfiyeye giden insanların sayısı Mahmut bey kaçta kaç tutar, yüzde on olur mu acaba? Ancak yüzde onu sayfiyeye giderse [yüzde] doksanı [gitmiyor demektir.] E bu doksan da

insan değil mi, bunların da havaya ihtiyacı yok mu, bunların da gezmeye ihtiyacı yok mu? Bu doksan nasıl oturuyorsa sen de otur öyle.

“Yok, benim param var malım da var, bu yaşayış benim için kâr, lazımdır!” [derse, bu insan] *heven müttebe’un*, hevâsını uymuş bir insandır.

Müslüman cemiyetinin insanlarına uyan insandır. Cemiyet fakirse sen de onlarla beraber-sin, cemiyet ihtiyaç içerisinde kıvranırken sen yaşamaya ve keyfini sürmeye meyyal olduğun vakitte *heven müttebun* ki, helaka götüren şeylerdendir. Helake götüren üç şeyden birisi *bahillik*, ikincisi *heven müttebun*, hevâsına uyuyor.

Bursalı İsmail Hakkı hazretleri yazar, her kitapta da var ya, Peygamber Efendimiz’den alınmış. İnsan kendi arzusunu Allah’ın arzusuna uydurmadıkça Müslüman olamaz. İnsan arzularını Allah’ın arzularına, Allahu Teâlâ’nın kitabına, Peygamberin yoluna uydurmadıkça tam Müslüman olamaz. Hevâsına tâbi olan Müslüman noksan Müslümandır, zayıf Müslümandır.

“[Helak edici şeylerden] üçüncüsü de kendini, kendi re’yini beğenen.”

Doğru benim sen yanlışsın, benim yolum da doğru, işim de doğru, sözüm de doğru. Yanlış sensin, diyor, kendininkini beğeniyor. Bu da insanları helaka sevk eder.

Onun için:

وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ¹

Ve şâvirhüm fi'l-emri âyet-i kerîmesinde müşâvere niçin emrolunmuş?

Müşaverenin emrolunmasına [uyarak istişare etmelidir.]

Ne dersin sen, bu işi böyle yapacağız?

O bir şey der, öteki de bir şey der, öteki de bir şey der, ortasını bulursun ona göre hareket edersin. Yok ille benim dediğim olacak dersin bu helake götüren, kendini beğenmeden ibaret olan şeydir ki insanları helake sürükler.

Allah muhafaza etsin.

a. Mirac'ın Hikmeti

Şimdi ben bu semaya urûc edildim, bu melekler de bana bunu sordular, ben de bunların cevabını böylece verdim de siz de duyun. Siz

¹ Âli İmrân Suresi, 159.

de duyun, helake mi gitmektesiniz yoksa saade-
dete mi gitmektesiniz bunu anlarsınız.

Binâenaleyh;

عُرِجَ بِي إِلَى السَّمَاءِ فَمَا مَرَرْتُ بِسَّمَاءٍ إِلَّا وَجَدْتُ
فِيهَا اسْمِي مَكْتُوبًا: مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَأَبُو بَكْرٍ
الصِّدِّيقُ خَلْفِي

*Urice bâ ile's-semâi femâ merartü bi-
semâin illâ vecedtü fîha'smî mektuben: Mu-
hammedün resûlullâhi ve Ebû Bekri's-sıddîku
halfî.*

Femâ merartü bisemâin. Yedi kat semâ çı-
kıyor ya, her semânın mesafesi de şu kadar.
İçerisinde birçok da görülecek hadiseler var.
Mesela orada cenneti de cehennemi de gör-
düğü vakitte Cebrail aleyhisselama sordu:

Burası neresi? Cehennem. Bana göstermez
misiniz, şurasını göreyim ben bir? Bekçisi
Hâzin, kapkara simsiyah korkunç bir yüz ile
orada. Kim bu? İşte cehennemin bekçisi bu. Aç
bakalım! Bak *sallallahu aleyhi ve sellem* gelmiş
cehennemi görecek. Bir açtı kapılarını, dehşet
içerisinde! Orada gördüğü manzaralardan bazı-
ları hatırında kalmış, mesela bir insanın önüne
taze ekmek, taze yemek, taze etler, işte taze

pirzolalar, kaymaklar, ballar böyle önünde, bir tarafta da kokmuşları var. Bu tazeleri bırakmış kokmuşlarını yiyor. Kim bu yahu, bu deli?

Bu dünyada iken helali bırakıp harama gidenlerdir. Nefislerini haram yerlere harcayanlar, helal ve temiz işte burada duruyor onu yiyemiyor, haramlarla ömrünü geçiriyor. Bunlar [o kişiler]. Buna göre birçok böyle hadiseler.

Allah muhafaza etsin.

O cennetin güzelliklerini de tavsife gücümüz yetmiyor. Onun için:

Femâ merartü bisemâin illâ vecedtü fîha.

“Her semada Cenâb-ı Peygamberin ism-i şerîfi yazılı.”

Nasıl Âdem *aleyhisselam* cennette baktı, cennette daha kendisi, dünyaya çıkmamış, köşelerde, *lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah* yazılı. Yâ Rabbi! Bu *lâ ilâhe illallah*’ı bildim ama *Muhammedün Resûlullah* kim?

O senin neslinden gelecek ve işte benim en sevgili habîbim, âhir zaman peygamberi.

Dünyaya geldi, aklına geldi.

“Yâ Rabbi! O cennette gördüğüm isim hürmetine beni affet!” dedi. Onun üzerine Cenâb-ı Hak da affetti, afv u İlâhîyeye mazhar oldular. Orada her semayı geçtikçe görüyordum ki her

semada yazılı *lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah*, bunu böylece görüyordum.

İsmî mektûben: Muhammedün resûlullâhi ve Ebû Bekri's-sıddîku halfî. Ve Ebû Bekr-i Sıddîk da arkamda. Yani benden sonra gelecek halife Ebû Bekr-i Sıddîk'ın olacağına işarettir, buyrulmuş.

Şimdi bu miraca [çıkma meselesi.] Miraç büyüklerimizin hemen hepsinde vâki olmuştur. Evliyalarımızın, büyüklerimizin meşâyihin hemen ekseriyetine miraç hâsıl olmuştur ama peygamberimizin miracı gibi değil tabi, ruhânî olarak. Bu evliyaların son şeysi olan Muhyiddin İbn Arabî hazretleri, o da 36 tane miraç yaptığından bahseder. Diğer büyüklerimizde aynı böyle miraçların çeşitleri hâdis olur. Kudreti İlahiyedir, kulunu çeşit çeşit şeylerle, envai çeşit müşahedelere nâil ediyor.

Bu ruhun inceliğinin eseridir. Ruhen incemiş, nazik bir ruh. Bu ruh zaten hattı zatında seyyaldir, yani güneşin ziyası nasıl yeryüzüne akıyorsa, ruhun ziyası da kâinatı dolduran bir kuvvete sahiptir. Onun için ruhuna sahip olan insan dünyanın her tarafından haberdar olur. Çünkü o şualar gittikleri yerlerde merkezleriyle irtibattadırlar. Şualar merkezleriyle irtibatta

oldukları için etraftaki gördükleri bütün hadiseleri merkeze bildirirler, bizim âsâbımız [sinir/damar] gibi. Merkezdeki bütün hadiseleri haber verince dünyanın şarkıyla garbı arasının için müsavidir. Şarkıyla garbı, altıyla üstü müsavidir. Her taraftan haberdar olur.

Kim?

Ruhuna hâkim ve sahip olan insan. Ruhunu inceltmiş, böyle seyrettirdiği vakitte kâinata yayılıyor. Güneş bulutun altından çıktığı vakitte nasıl yayılıyorsa ruh da [öyledir.] O bulut ki bizdeki günahlardır, bu günahlardan kurtulduğu vakitte seyrediyor her tarafı ve o seyirlerini sana da duyuruyor.

Onun için Muhyiddin İbn Arabî hazretlerinin yine tefsirinde yazılmıştır ki, o “Ben filan yıldıza gider, o yıldızdaki filan alimden ders alırdım.” der. Oraya nasıl bu vücutla gidemiyor ya, “Vücudumu filan yerde bırakır ruhen onun yanına giderdim.” [Diyor.] Ruhuna o kadar sahip. Nasıl ruhun şuası gidiyor, o şuasıyla beraber aklıyla da gidip oradaki hadiseleri deftere alıp yine merkezine dönüyor.

Onun için bu hususta hepimizin çok dikkatli olması lazım. Bu da günahlardan ancak sıyrıldıktan sonra sünen-i seniyye-i

Peygamberîye tam temessükle olur. Sünen-i seniyye-i Peygamberîye tam temessük edilmedikçe ve günahlardan da sıyrılmadıkça [olmaz.] Günahların envai de çoktur. Bu hiç saydığımız şu bakışlar, hiç saydığımız şu konuşuşlar çok hatalı olur.

Binâenaleyh bu ruhuna sahip kâmil insanların konuşmaları dirhemledir, bakışları da ona göredir. Fuzûli bakmazlar, boşa bakmazlar, günaha hiç bakmazlar. Gözlerini daima yumarlar, Hakkıyla, hakkıyla meşgul olur, Hak ile meşgul olur.

Allah o lütufları cümlemize ihsan buyursun.

Binâenaleyh miraç hadiselerinde Cenâb-ı Peygamber, “Semanın her katında ismimin yazılı olduğunu gördüm.” diyor. *Vecedtü.*

“Ebû Bekr-i Sıddîk’ın da halifem olacağı o zamandan bana bildirilmişti.” demek.

İşte yine bu miraçtan bir parçasıdır ki:

عُرِضْتُ عَلَى الْجَنَّةِ وَالنَّارِ أَنْفَاءً فِي عُرْضِ هَذَا
الْحَائِطِ فَلَمْ أَرَ كَالْيَوْمِ فِي الْخَيْرِ وَالشَّرِّ وَلَوْ تَعْلَمُونَ
مَا أَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا

*Uridat aleyye'l-cennetü ve'n-nâru ânifen
fî urdi hâza'l-hâiti felem era ke'l yevmi fi'l-
hayri ve's-şerri. Ve lev ta'lemûne mâ a'lemu
ledahiktüm kalîlen ve lebekeytüm kesîran.*

Uridat aleyye'l-cennetü ve'n-nâru ânifen.
“Cennet ve cehennem de bana arz olundu.”

Cennet ve cehennem de bana arz olundu.
İşte cennet işte cehennem.

Mesela o miraçtan döndükten sonra dedi:

“Ben böyle miraç yaptım!”

“Olmaz öyle şey!” dediler.

“E olmaz [diyorsunuz da] ben Kudüs’e de
gittim, Kudüs’ü de gördüm.” dedi.

Nasıl gördün canım? Sen bu akşam bura-
daydın da Kudüs bu kadar uzak mesafede nasıl
görebilirsin? Anlat bakalım bize Kudüs’ü?

“Anlat bakalım” deyince Cenâb-ı Allah Ku-
düs’ü Peygamberimizin gözünün önüne getiri-
verdi.

Şimdi televizyonlarda bizim gözümüzün
önüne getirildiği gibi belki daha başka şekilde
o getirildi. Cenâb-ı Peygamber de “Şu şekilde-
dir.” dedi, onlar da tasdik ettiler.

“Bu böyle olduğu gibi bana cennet cehen-
nem de böylece arz olundu.”

Felem erâ ke'lyevmi fi'l-hayri ve's-şerri.

“Cennetteki hayırdan daha güzel hayır görmedim, cehennemdeki şerden daha fena bir şer de görmedim.”

Yani cennete hazırlanın, cehennemden de sakının, tâbiri var. Onun için bu akşamki şeyde de *utlubu'l-cenneh*. “Cenneti talep et.” buyuruyor. Halktan ümidini kes, bana bağlan. Ben dünyayı ve dünyanın içerisindeki her şeyi senin için yarattım. Onlar senin hadimindir, sen onların kölesi değil efendisisin.

Yerin ve göğün efendisi olarak Allah bizi yaratmıştır. Biz bu yere ve etrafındaki ecrâma köle olmak değil onları kendimize köle etmek vazifesiyle yaratılmışızdır. Binâenaleyh hareketlerimizi buna göre tanzim edip dünyaya köle olmak değil dünyayı kendine köle etmek hünerdir. Onun için en güzel hayır cennette, en fena şer de cehennemdedir.

Ve lev ta'lemûne mâ a'lemu. “Eğer siz benim gördüklerimi ve bildiklerimi eğer bilmiş olsanız, belki bildiklerimin binde birisini bilmiş olsanız.”

Ledahiktüm kalîlen ve lebekeytüm kesîran. “Az güler çok ağladınız.”

Öyle boyna gülme olmazdı sizde. Çünkü görüyorsunuz akıbetinizi, ilerisini de görüyorsunuz. Onun için daima ağlayıcı, nâdiren de böyle gülmeniz belki olurdu. Bu Müslim'in hadisidir.

Şimdi hacılık mevsimi de geliyor, bugün bir efendi, Atıf efendi galiba, bir tayyare şeyle-riyle anlaşılmış zannedersem. İstanbul'dan götürüyor Bağdat'a, dört gün Bağdat'ta bırakıyor. Ondan sonra götürüyor Mekke-i Mükerrreme'ye, 10 gün Mekke'de bırakıyor. Ondan sonra Medine-i Münevvere'ye götürüyor, geri kalan bayram günlerinde de alıp getiriyor İstanbul'a. Bütün masraflara kendine ait olmak üzere 5000 liraya ben bu yolculuğu yapacağım diyor. İlan yapmış.

Şimdi oraya geldik de;

عَرَفَةُ كُلِّهَا مَوْقِفٌ وَارْتَفِعُوا عَنْ بَطْنِ عُرْنَةٍ وَمُزْدَلِفَةٌ
كُلُّهَا مَوْقِفٌ وَارْتَفِعُوا عَنْ بَطْنِ مُحَسِّرٍ وَمِنْ كُلِّهَا
مَنْحَرٌ

Arafetü küllühâ mevkıfün ve'rtefiû an batni urenete ve müzdelifetü küllühâ mevkıfun ve'rtefiû an batni muhassirin ve minâ küllühâ menharun.

Arafetü küllühâ mevkîfün. Arafat bütün dağın adı, Arafe durulan yer, o mekânın adı. “O Arafat denilen dağın her tarafı.” *Mevkîfün.* [“Durma yeridir.”]

Arafat’ta bir hudut var, duvarlar taşlar dizilmiş, oradan içeriye girdiğin takdirde hacı olursun, oradan içeriye giremedikçe hacı olamazsın. O geniş mesafeli büyük bir duvar, o duvardan içeriye gireceksin ki orada Mescid-i Hayf o duvarın dışındadır. Mescid-i Hayf’a bir hacı gider de kalırsa hacı olmadan döner. “Ben gittim işte mescitte oturdum, oradan da çıktım geldim.” derse hacı olmadan gelir. Çünkü hacılık o duvardan içeriye girip Arafat hududuna girdikten sonra, hiç olmazsa beş dakika on dakika kalırsan hacı olabilirsin. Oradan içeriye giremedikçe hacı sayılmazsın. O [öğle ve ikindi namazı] kıldığımız Mescid-i Hayf da o hududun dışındadır. “Arafe’nin her tarafı mevkîftir.” Nerede olursan ol, bulunduğun yerde Arafat’tır orası, orda Cenâb-ı Hakk’a tazarrû ve niyâz yapabilirsin.

Ve’rtefiû an batni uranete. Şimdi *Urane* denilen bir yer var ki hududun dışıdır o. Hudut duvarları var, Arafat diye yazar orada. O hudut duvarlarının dışarısında olan o mevki

Arafat'tan değildir. Sakın aldanıp da orada kalmayın. Bazı o yerli halktan yahut da başkaları yer bulamayıp da çadırlarını oralara kurarlar, “ha buralarda oturuluyormuş.” diye sen de onların arasına girersen olmaz. Onlar oraya çadırlarını kurarlar ama yine içeriye girmişler, içeride hiç olmazsa bir müddet vakfesini yapmış, duasını yapmış [geri dönmüştür]. Niye [orada oturuyor]?

İçeride yer bulunmadığı için sonra gelir çadırında durur, o olur. Fakat içeriye girmedikçe olmaz.

Onun için:

An batni uranete. “O *Urane* denilen mevki ki orası caiz olmuyor.”

Ve müzdelifetü küllühâ mevkıfun. “Müzdelife denilen ikinci, Arafat'tan dönüşte girdiğimiz yer, orasının her tarafı da mevkıftır.”

Ve'rtefiû an batni muhassirin. Orada da *Muhassır* denilen bir mevkii var ki Mina'ya yakın olan yer, orası da Müzdelife'den değildir.

Orayı geçerse, çünkü şimdi polisler de arabaları durdurmuyorlar, “İleri ileri!..” diyor. Eğer arabacın da gafil, sen de gafilsen, o hudduttan dışarıya seni çıkarırsa, sen de

Müzdelife’de kalmamış olursun o zaman. Müzdelife’deki vakfen eksik olur.

Ve minâ küllühâ menharun. “Mina ise, her tarafında kurban kesilir.” Fakat bugün idareci olan devleti, o koyun kesmek için bir yer ayırmış ancak orada kestiriyor, başka yerde kestirmiyor. Çünkü herkes çadırın önünde kestirirse ortalık mülevves bir hâl alır, sineklerin ve hastalıkların doğumuna vesile olur. Onun için ancak kasaba yeri ayırmış, orada kesilir ki uzakçadır biraz.

عَسَى أَحَدُكُمْ أَنْ يُكَذِّبَنِي وَهُوَ مُتَكَيٍّ عَلَى أَرِيكَتِهِ
يَبْلُغُهُ الْحَدِيثُ عَنِّي فَيَقُولُ: مَا قَالَ ذَا رَسُولُ اللَّهِ دَعُ
هَذَا وَهَاتِ مَا فِي الْقُرْآنِ

Asâ ehadüküm en yükezzibenî ve hüve müttekiün alâ erîketihi yebluğuhu’l-hadîsü annî feyekûlü: Mâ kâle zâ resûlullâhi da’ hâzâ ve hâti mâ fi’l-kur’âni.

Asâ ehadüküm en yükezzibenî ve hüve müttekiün alâ erîketihi. Adam oturmuş koltuğuna. *Yebluğuhu’l-hadîsü annî.* Birisi gelmiş, Peygamber böyle söyledi, diyor.

O adam diyor ki:

Feyekûlü. Mâ kâle zâ resûlullâhi da' hâzâ ve hâti mâ fi'l-kur'âni. Şu peygamberin sözünü bırak da sen bana Kur'an'dan delil getir, diyor.

Bu küfre kadar gider. Peygamberin sözünü inkâr küfre kadar gider. Bu adam, “Eh, Kur'an'da var mı delilin?” diyor.

Şimdi bunun deycileri de pek çok. Canım Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*;

إِلَّا مَا يُوحَى²

İllâ mâ yûhâ. “O ancak kendisine ne vah-yolunduyorsa onu söylemiştir o.”

Onu söylediği için onun sözüne itiraz Allah'ın sözüne itirazdır. Yalnız bilmek lazımdır ki bu söz hakikaten Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sözüdür, öyleyse orada kalmak lazım.

“Artık bunu bırak da Kur'an'dan delil getir!” demek, cehaletten ibaret bir şeydir.

Allah muhafaza etsin.

² Bk. En'am, 50; Yunus, 15; Ahkaf, 9.

b. Ahlaki Çöküşten Kurtuluş

عَشْرُ خِصَالٍ عَمِلَهَا قَوْمٌ لُوطٍ بِهَا أَهْلَكُوا وَتَزِيدُهَا
أُمَّتِي بِخَلَّةٍ: إِيْتَانُ الرِّجَالِ بَعْضُهُمْ بَعْضًا وَرَمْيُهُمْ
بِالْجُلَاهِقِ وَالْحَذْفِ وَلَعِبُهُمْ بِالْحَمَامِ وَضَرْبُ
الدُّفُوفِ وَشُرْبُ الْخُمُورِ وَقَصُّ اللَّحْيَةِ وَطُولُ
الشَّارِبِ وَالصَّفِيرُ وَالتَّصْفِيقُ وَلِبَاسُ الْحَرِيرِ
وَتَزِيدُهَا أُمَّتِي بِخَلَّةٍ: إِيْتَانُ النِّسَاءِ بَعْضُهُنَّ بَعْضًا

Aşru hisâlin amilehâ kavmu lutin bihâ üh-likû ve tezîduhâ ümmetî bihallatin: İtyânu'r-ricâli ba'dihim ba'den ve ramyühüm bi'l-culâhiki ve'l-hazfi ve laibühüm bi'l-hamâmi ve darbu'd-düfûfi ve şürbü'l-humûri ve kassu'l-lihyeti ve tûlu's-şâribi ve's-safîru ve't-tasfîku ve libâsü'l-harîri ve tezîdühâ ümmetî bihallatin: İtyânü'n-nisâi ba'dihinne ba'den.

Aşru hisâlin amilehâ kavmu Lutin. “On haslet, on huy vardır ki bu on huyu Lut kavmi işlemişlerdir.” *Ühlikû bihâ küllühüm.* “Ve bu sebepten dolayı da helak olmuşlardır.” Lut kavminin helaki bu on şeyi işlediklerinden dolayıdır.

Ve tezîdühâ ümmetî bihallatin. “Ümmetim ise bu 10’a bir daha eklemiş, ümmetimin kötü huyları 11 olmuştur.”

Lut kavmini on tane kötü ahlakı var diyerekten ayıplıyoruz. Halbuki biz ona bir de eklemişiz 11 olaraktan biz bu kötü huylarla huylanmış oluyoruz.

Allah muhafaza etsin.

Birisi, *İtyânu’r-ricâli ba’dihim ba’dan.* “Birbirleriyle lûtîlik amelini işliyor.”

Ve ramyühüm bi’l-culâhiki. Cülâhik denilen [şey,] bizim çocuklukta oynadığımız böyle ufak ufak taşlar vardı, bilye oyunu galiba. “Topraktan yapılmış mamul yuvarlaklarla oyun oynamak, bu da lutîlerden kalmış bir oyunmuş.

Ve’l-hazfi. “Bu da yine bu bilye gibi yuvarlaklar yapılmış, parmak ile atılıyor, nasıl atıyorsa. Bu da onlardan kalma bir oyunmuş.”

Ve laibühüm bi’l-hamâmi. “Güvercinlerle oynamak onlardan kalma bir âdet.” Bugün onların da oyuncuları pek çok, kuş oyuncuları.

Ve darbu’d-düfûfi. “Def çalmak, o da onlardan kalma bir oyun.” Yalnız bu def çalma, nikâh cemiyetlerinde nikahın duyurulması için müsaade verilmiş.

Ve şürbü’l-humûri. “İçki içmek, şarap içmek Lutîlerden, kavm-i Luttan kalan bir âdet-i habîsedir.”

Ve kassu’l-lihyeti. “Sakalları kesmek o da lutîlerden kalma bir ameldir.”

Ve tûlu’s-şâribi. “Bıyıkların uzatılması da lutîlerden kalma bir ameldir.”

Ve’s-safîru. “Islık çalmak.” Bazı gençler yolda giderken ıslık çalaraktan giderler.

Ve’t-tasfîku. “El çarpmak.” Yalnız, camide imam namaz kıldırırken gerideki imam şaşırır, şaşırdığı vakitte erkeklerden haber verecek kimse olmaz da kadın cemaati de varsa, gerideki kadın [sağ elinin içini sol elinin üstüne vurur.] Erkeklerden varsa “sübhanallah” der yahut [şaşıрма] âyette ise âyeti söyler. Âyeti bilmiyorsa, mesela oturacaktı oturmadı, kalktıysa kalkamadı, onu “Sübhanallah” diye ilan eder. [İmam] oradan hatırlar ki, ha, eksik yaptım, düzeltmeye çalışacak. Bunu ihbar edecek kadınsa kadın “Sübhanallah” diyemez. Kadın “sübhanallah” diyemez! Ne yapacak?

Elini böyle [avuç içlerini birbirine] değil, böyle [sağ avucunu sol elinin üstüne] vuracak.

“Hoca efendi yanlış yaptın.” [diye] oradan hatırlatıyor.

Hepimiz namazdayız, o [kadın] “Sübhanallah” dese ne olacak? Fakat onun sesinin duyulması da caiz olmadığından, bak bak şu işe de sen, işin altından çıkmanın yolunu bul.

Allah affetsin cümlemizi.

Onun için Cenâb-ı Allah, “Gözlerinizi yumun!” [diyor.] Başka çare yoktur, gözlerinizi yumun.

يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ³

Yeğuddû min ebsârihim.

Âyet-i kerîme!

يَغُضُّنَّ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ

Yeğdudne min ebsârihinne. “Hanımlar! Siz de gözünüzü yumun.”

Çünkü gözlerin içindeki elektrikler [dolayısıyla] iki gözün karşılaşmasıyla mesele hallolur. Buna meydan vermemek için eski ecdadımız çarşafı, önüne de peçeyi koymuş sen onu göremezsin o da seni göremez. Şimdi hepsi meydana.

³ Nur Suresi, 30.

Allah [yardım etsin.]

Bu zamanın evliyası elbette eski zamanın evliyasından [daha üstün olabilir.] Hani o [iki kardeşten] birisi dağda evlialık yapmış, birisi de şehirde ayakkabıcı imiş galiba. Dağdaki mendile sütü koymuş getirmiş. Fakat ayakkabıcıya çıplak bacağıyla gelen birisini görünce, süt başlamış mendilden akmaya.

“Kardeş gönlünü topla!” demiş. Dağda evliya olmak kolay ama bu şehir yerinde evliya olmak çok zor.

Onun için Allah kusurlarımızı affetsin. Ama gözleri yummak da şarttır ha! Onlarla ülfet-i ünsiyet bizi helake sevk eder. Ama zaruret halleri başka. Mesela hâkimin karşısına, doktorunun karşısına gider, o bir zarurettir. Fakat bizim doktorumuz var şurada, Abdullah İşler. Kendisi Almanya’da okumuştur. İşte oranın âdâbını da tabi görmüş. “Orada Alman karısı gelir, ‘Soyun.’ dediğimiz vakitte, işte mümkün mertebe nasıl şeyse çıkarır öyle oturur. Fakat buradaki hanımlara “Soyun.” dedik miydi anadan doğma soyunuveriyor.” demişti.

Allah muhafaza etsin.

عَشْرُ مُبَاحَةٍ لَكُمْ فِي الْغَزْوِ: الطَّعَامُ وَالْإِدَامُ وَالثِّمَارُ
وَالشَّجَرُ وَالْخَلُّ وَالزَّيْتُ وَالتُّرَابُ وَالْحَجَرُ وَالْعُودُ
غَيْرَ مَنْحُوتٍ وَالْجِلْدُ الطَّرِيُّ

*Aşrun mübâhatun leküm fi'l-ğazvi: et-
ta'âmü ve'l-idâmü ve's-simâru ve's-şeceru
ve'l-hallu ve'z-zeytü ve't-türâbü ve'l-haceru
ve'l-‘ûdü ğayra menhûtin ve'l-cildü't-tariyyü.*

Aşrun mübâhatun leküm fi'l-ğazvi. Gaza-
dayız, muharebedeyiz, düşman kaçtı düşman-
dan ganimet aldık. Orada on şey askere mübah
olur.

Birisi *taam*. Yemekler var, ondan ihtiyacın
varsa yiyebilirsin. *Idâm*. Katıklara ihtiyacın
varsa ondan da istifade edersin, meyveden de
istifade edebilirsin, ağacından, dalından, ya-
ğından, zeytininden, toprağından, taşından,
odundan, taze ciltlerinden, muharebelerde ele
geçirildiği takdirde istifadeye cevaz verilmiş.

عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ: قَصُّ الشَّارِبِ وَإِعْفَاءُ اللَّحْيَةِ
وَالسِّوَاكِ وَاسْتِنْشَاقُ الْمَاءِ وَقَصُّ الْأَظْفَارِ وَغَسْلُ
الْبَرَاجِمِ وَنَتْفُ الْأَبْطِ وَحَلْقُ الْعَانَةِ وَانْتِقَاصُ
الْمَاءِ قَالَ الْمُضْعَبُ: وَنَسِيتُ الْعَاشِرَةَ إِلَّا أَنْ
تَكُونَ الْمَضْمَضَةُ

*Aşrun mine'l-fıtrati kassu's-şâribi ve
i'fâ'ü'l-lihyeti ve's-sivâku ve'stinşâku'l-mâi
ve kassu'l-ezfâri ve ğaslü'l-berâcimi ve
netfü'l-ibtı ve halku'l-âneti ve'n-tıkâsü'l-mâi.
Kâle'l Mus'abü ve nesîtü'l-âşirate illâ en
tekûne'l-madmadate.*

“On şey de fıtrat-ı İslâmiyedendir.” Yani
hılkat-i insâniye, fıtrat-ı İslâmiye on şeyi
camîdir.

Birisi:

Kassu's-şâribi. “Bıyıkların kırpılması fıt-
rat-ı İslâmiyedendir.”

Tâ Âdem *aleyhisselam*'dan beri böyle bı-
yıklar uzatılmamış, daima kırpılmıştır. Çünkü
ağzımızın kirlenmesine vesile olur sonra.

Ve i'fâ'ü'l-lihyeti. “Sakalların uzatılması
sünneti fıtrat-ı İslâmiyedir.” Yani çok eskiden

kalma. Âdem *aleyhisselam*'dan beri gele olan bir âdet, bir görenektir, sünnet-i Peygamberîdir.

Ve's-sivâk. “Misvak kullanmak.”

Bir dişçi kardeşimiz var burada, cemaatten. Geçen misvakın fevâidi hakkında o [anlattı.] Tetkik etmişler, diş fırçası değil de misvak dediğimiz, Arabistan'dan getirdiğimiz o ağaçta Cenâb-ı Hak öyle bir kuvvet vermiş ki ağız sürüldüğü vakitte ağzın mikroplarını öldürüyormuş. Bunu tetkik etmişler, misvakta o hassayı bulmuşlar. Binâenaleyh diş fırçalarında da ekseriyetle istemediğimiz bazı tüyler olur, onu ağza sokmak da caiz değildir. Onun için misvakı edinmek herhalde daha efdaldır, misvaktan vücuda on beş kadar da fayda sayarlar. İkincisi misvak kullanmak.

Ve'stinşâku'l-mâi. Üçüncüsü suyu burnuna çekmek, yani burnu da temizlemek.

Ve kassu'l-ezfâri. “Tırnakları da büyütmemek, kesmek.”

Şimdi mesela hanımlarda yeni moda, tırnaklar uzatılması da cahiliyet âdetidir ki o da doğru bir şey değildir. Tırnaklar uzun olduğu vakitte, bu tırnakların arasındaki kir abdest suyunun ete değmesine mani olursa abdesti de

sahih olmaz. Yalnız hamurcu olan ve boyacılık vazifesiyle, boyalarla meşgul olan insana müstesna kılmışlar. Onun vazifesi her gün hamurla meşgul olacak, tırnaklarının arasına hamur girer, ona mani olmaz. Öteki de boyacı, her gün eliyle boyalar yapıyor, boyalardan da tırnakların arasına girer onun için de daima işlediği için zaruret vardır, onların ki de zarar etmez. Ama diğer halkın tırnakları arasındaki kir çoğalıp da suyun girmesine mani ise abdestleri sahih olmaz. Onun için *kassu'l-ezfâr*, haftada hiç olmazsa bir kere kesmek lazım ki büyümesin, kir de kalmasın.

Çok eskiden de yemekleri elimizle yerdik, yemekleri elimizle yediğimiz vakitte tırnaklarımızın arasındaki kir de tabiatıyla sıcak yemekten yumuşar boğazımıza giderdi. Oradan da çeşitli mikroplar alabilir insan. Onun için tırnakların kesilmesi hem sünnet-i Peygamber oluyor hem de insanların sıhhatine lazım oluyor.

Ve ğaslü'l-berâcimi. “Bu avret yerlerinin ve koltuk altlarının temizlenmesi de [fıtrat-ı İslâmiyedendir]”

On beş günde bir, azami bir ayda bir, en nihayet 40 günü geçirmemek lazımdır derler.

Bazı insanların vücutları da kuvvetli olursa tüyler çabuk büyür, o tüylerin büyümesi orada kirlerin toplanmasına da vesile olur. İnsanın pis kokular neşretmesine de vesile olduğu için onların da temizlenmesi, yıkanması, kesilmesi fıtrat-ı İslâmiyededir.

Ve'n-tıkâsü'l-mâi. “Bir de bu taharattir.” demişler. Taharet, su ile yıkanma. Bunları, Allah esirgeye, bazı evlerde rast geliyoruz da, çok insan taaccüb ediyor yani. Eve, helanın bir köşesine o makara kâğıtlardan kâğıt koymuş onlarla istinca ediliyor. Su olmasa dahi insan istinca edecek bir tas su bulabilir, yani taharet edebilecek bir su. Kağıtlar ilim için vesiledir. İlmin vasıtası olan bir şeyi böyle habis yerlerde kullanmak çok büyük günahtır, çok büyük günahtır. Ama şimdi mecbur işte, burunlarımızı da siliyoruz. Alışılıyor bir kere. Ellerimizi de siliyoruz. Şimdi elimize havlu diyerekten de peçete olarkten da veriyorlar, ağzımızı burnumuzu siliyoruz atıyoruz oraya. Bu Müslümana yakışmaz, bu gavur ananesidir. Sen güzelce ellerini yıkarsın oturursun sofraya, güzelce de yer içersin önüne de peşkirini korsun işte o kadar. Ellerini sonra yıkarsın güzelce, kâğıda silmek iyi bir şey olmuyor. Burada *ve'n-tıkâsü'l-*

mâi dediği böyle taharete ait olduğunu beyan etmiş.

Dokuz tanesini saydı, bir tanesini unuttum diyor ravi, onun da mazmaza olması ihtimali vardır, demişler. Yani ağza suyu çekerken güzelce çekecek. Burna çekmeyi söyledi de ağza da böyle güzelce çekmek lazım.

عَشْرٌ مِنْ قُرَيْشٍ فِي الْجَنَّةِ: أَبُو بَكْرٍ فِي الْجَنَّةِ وَعُمَرُ
فِي الْجَنَّةِ وَعُثْمَانُ فِي الْجَنَّةِ وَعَلِيٌّ فِي الْجَنَّةِ
وَطَلْحَةُ فِي الْجَنَّةِ وَالزُّبَيْرُ فِي الْجَنَّةِ وَسَعْدُ فِي
الْجَنَّةِ وَسَعِيدُ فِي الْجَنَّةِ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ
فِي الْجَنَّةِ وَأَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ فِي الْجَنَّةِ

*Aşrûn min Kurayşin fi'l-cenneti Ebû Bekrin
fi'l-cenneti ve Umeru fi'l-cenneti ve Osmânu
fi'l-cenneti ve Aliyyün fi'l-cenneti ve Talhatü
fi'l-cenneti ve'z-Zübeyrû fi'l-cenneti ve
Sa'dun fi'l-cenneti ve Sa'îdün fi'l-cenneti ve
Abdurrahmâni'bnü Avfin fi'l-cenneti ve Ebû
Ubeydete'bnü'l-Cerrâh fi'l-cenneti.*

“Kureyş’ten on tane vardır ki cennetle tebşir olunmuşlardır. Bunlar: Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali, Talha, Zübeyr, Sa’d, Sa’îd, Abdurrahman b. Avf ve Ebû Ubeyde b. Cerrah’tır.”

Bu on bahtiyar, daha çok var başkaları da ama bu on bahtiyar meşhurdur. Yani diğer ashâb-ı kirâm hakkında da var da fakat bu onu meşhur olaraktan cennet ile daha hayât-ı dünyâda iken tebşir olunmuşlardır.

Allah cümlesinin şefaatine nail etsin cümlemizi.

عَشْرَةٌ مِنْ أَخْلَاقِ قَوْمِ لُوطٍ: الْخَذْفُ فِي النَّادِي
وَمَضْغُ الْعِلْكِ وَالسِّوَاكِ عَلَى ظَهْرِ الطَّرِيقِ وَالصَّفِيرُ
وَالْحَمَامُ وَالْجُلَاهِقُ وَالْعِمَامَةُ الَّتِي لَا تَبْلَحِي بِهَا
وَالسَّكْسَةُ وَالتَّطْرِيفُ بِالْحِنَّا وَحَلُّ أَزْرَارِ الْأَقْبِيَةِ
وَالْمَشْيُ بِالْأَسْوَاقِ وَالْأَفْخَاذُ بِأَدْيَةٍ

Aşratün min ahlâki kavmi Lûtin: el-Hazfu fi'n-nâdî ve madğu'l-'ilki ve's-sivâkü alâ zahri't-tarîki ve's-safîrû ve'l-hamâmu ve'l-culâhiku ve'l-imâmetü'lletî lâ teblehî bihâ ve's-seksetü ve't-tatrîfu bi'l-hinnâ ve hallu ezrâri'l-ekbiyeti ve'l-meşyü bi'l-esvâki ve'l-efhâzü bâdiyetün.

Binâenaleyh yine ahlâk-ı Luttan on şey varmış ki onları saydıktan sonra burada da diyor, parmaklara kına yakmak ve giydiği elbiselerin önleri açık olaraktan, peştamal

kullanıyor. Peřtemalin önleri de açık avretleri görünebiliyor.

Hani hacda görüyoruz ya, onlar bellerine bir peştamal koyuyorlar bir de omuzlarına atıyorlar. Bu önüne koyduğu peştamalının ön taraflarını açıyor, yürürken ayakları ön tarafları görünmesi için, âdet. Bir de bacaklarını açıyorlarmış.

Ve'l-efhâzü bâdiyetün. Bu baldırların açık kalması da Lutîlerin amellerinden birisiymiş ki bugün tezahür ediyor. Bugünkü bu hâl, lutîlerin âdetlerini âdet edinmemiz olmuş yani. Medeniyete değil bedeviyete gidiyoruz. Medeniyet eskiye değil yeniye gider. Biz eskiye gidiyoruz.

Mehmet Zahid KOTKU

İskenderpařa Camii

[Bütün Mehmed Zahid KOTKU/ Hadis Derslerine PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

